

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

© Цогла О.О., 2011

Диверсифікація в економічній теорії розглядається як засіб покращення фінансово-економічних показників діяльності підприємства. Очевидно, що таке покращення може відбуватися як в період сталого розвитку економіки, так і під час кризи. Але, на нашу думку, проведення диверсифікації під час розвитку кризових явищ має свої специфічні особливості, оскільки в цей період значно змінюється зовнішнє середовище, яке негативно впливає на внутрішні фінансово-економічні показники діяльності підприємства.

Матеріально-технічною формою реалізації диверсифікації діяльності підприємства є, як правило, здійснення одного із видів капітального будівництва – нове будівництво, розширення, реконструкція або технічне переозброєння. Тому диверсифікацію у багатьох випадках можна розглядати як один із заходів інвестиційної діяльності. Відповідно, що для обґрунтування її доцільності, можна застосовувати ті самі методи, що й для інвестиційних проєктів, які в теоретичному плані розроблені значно краще. Необхідність диверсифікації діяльності зумовлена як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Проте їх дія під час розвитку кризових явищ значно змінюється, що обов'язково позначиться на формах й методах проведення диверсифікаційного заходу.

Під час криз, спостерігається спад попиту на виготовлену продукцію, зростання інфляційного процесу, подорожчання кредитних коштів тощо, що передусім, негативно впливає на діяльність підприємства: зменшення обсягів виготовленої продукції, припинення інвестиційної діяльності, нехватка коштів на виконання поточних зобов'язань зі сплати заробітної плати, податків, розрахунків з постачальниками сировини і комплектуючих виробів тощо. Тому в цей період здійснити капіталомісткі перетворення надзвичайно важко. Головною причиною цього є відсутність власних і подорожчання залучених коштів.

Теоретичні дослідження економічної літератури свідчать: під час криз найкраще здійснювати технічне переоснащення підприємств, оскільки спостерігається спад попиту на їх продукцію. В економічно розвинених країнах власники підприємств мають змогу акумулювати кошти на ефективні проєкти навіть під час криз. Але практична діяльність підприємств країн пострадянського простору показує, що такого переоснащення не спостерігається, так як для більшості підприємств та їх власників накопичити значну суму капіталу для реалізації будь-якого суттєвого інвестиційного проєкту надзвичайно важко. Тому важливим є сформулювати заходи щодо покращення діяльності підприємства в період криз. Диверсифікація діяльності підприємств в цей період означає зміну номенклатури виготовленої продукції, викликану передусім зовнішніми чинниками, що властиві економічній кризі. Типовими її рисами є: зміна організаційної форми зовнішніх зв'язків; практично незмінний технологічний процес; мінімальні витрати на проведення диверсифікації. Оскільки, причиною виникнення кризи на підприємстві є зовнішні чинники, то у більшості випадків її можна подолати через застосування зовнішніх форм реалізації диверсифікації діяльності підприємства. Таких форм існує багато. До найбільш розповсюджених належать – спільні підприємства, картелі, консорціуми тощо. Існують і більш спрощені форми як партнерство, кооперація і ін. Головною їх перевагою є те, що утворюються умови виходу на нові ринки збуту і, як правило, з новою інноваційною продукцією. Технологічний процес на підприємстві, що продить диверсифікацію діяльності принципово не змінюється, як наслідок виникає можливість зберегти існуючі кадри працівників, а наявне обладнання не потребує значного переоснащення. Отже, витрачаються мінімальні кошти на її проведення. Очевидно, що такі умови спонтанно не виникають – їх треба створювати, покладаючись на активну роботу керівництва у пошуку нових партнерів, інноваційної продукції і ринків збуту.